

PK-YRITYSBAROMETRI SYKSY 2019

Alueraportti, Varsinais-Suomi

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometri perustuu 6133 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittämistarpeita ja kehittämisen esteitä, rahoitusta sekä toimintaympäristöä. Ajankohtaisilla kysymyksillä on tällä kertaa selvitetty digitaalisuutta liiketoiminnassa ja työehtosopimusjärjestelmään liittyviä kysymyksiä.

Tiivistelmä

Suhdannenäkymät

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat koko maassa hieman heikkomat kuin keväällä 2019. Yleisiä suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on +10, kun se viime keväänä oli +14. Varsinais-Suomen alueella tilanne nähdään kevään 2019 tilannetta hieman parempana saldoluvun ollessa nyt +12, kun luku keväällä oli +10.

Varsinais-Suomen alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat lähes pysyvät samalla tasolla kuin keväällä. Saldoluvuksi muodostuu +10, kun se keväällä oli +9. Koko maassa odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluvun (+10) perusteella hieman heikkomat kuin keväällä 2019 (+12).

Kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi 4 % koko maan pk-yrityksistä. Varsinais-Suomen alueella on nyt eniten pk-yrityksiä, jotka pyrkivät kasvamaan mahdollisuuksien mukaan (37%). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi 3 % vastaajista. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on koko maassa ja alueella saman verran kuin kevään 2019 otoksessa. Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksissä eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä toimia.

Kehittämistarpeet ja kehittämisen esteet

Koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Koko maassa pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä nähdään kilpailutilanne, työvoiman saatavuus ja yleinen suhdannetilanne. Varsinais-Suomessa pahimpina esteinä nähdään työvoiman saatavuuden ja kilpailutilanteen lisäksi myös kustannustaso.

Kansainvälistyminen ja digitaalisuus liiketoiminnassa

Noin joka neljännellä koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on näistä noin kahdella viidestä. Pk-yritykset hyödyntävät digitaalisista työkaluista ja palveluista yleisimmin omia internet-sivuja sekä sosiaalista mediaa.

Pk-yritysten toimintaympäristö

Koko maan ja alueen pk-yrittäjät arvioivat toimintaympäristönsä kehityksen olleen myönteisintä tietoliikenneyhteyksissä, asuin ympäristön viihtyisyydessä sekä yritysten välisissä yhteistyömahdollisuuksissa.

Sisällys

Esipuhe	2
Tiivistelmä	3
1. Johdanto	5
1.1 Barometri	5
1.2 Aineisto	6
2. Yritysten osuudet toimialoilla	7
3. Yritykset ja työllisyys	8
4. Pk-yritysten suhdannenäkymät	9
5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus ja uusiutuminen	12
6. Pk-yritysten kansainvälistyminen	14
7. Pk-yritysten kehittämisen tarpeet ja esteet	19
8. Pk-yritysten rahoitus	21
9. Digitaalisuus liiketoiminnassa	26
10. Pk-yritysten toimintaympäristö	29
11. Työehtosopimusjärjestelmä	31
Suomen Yrittäjien ja aluejärjestöjen yhteystiedot	33
Finnvera Oyj:n ja toimipisteiden yhteystiedot	34
Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten yhteystiedot	35

Suomen Yrittäjät: Pk-yritysbarometri syksy 2019

Julkaisija Suomen Yrittäjät
PL 999, 00100 HELSINKI
puhelin 09 229 221
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

taloustutkimus oy

FINNVERA

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Pk-yritysbarometri, syksy 2019

Alueraportti, Varsinais-Suomi

1. Johdanto

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

1.1 Barometri

Pk-yritysbarometrissä on selvitetty suomalaisten pk-yritysten mielikuvia yleisestä suhdannekehityksestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi on tiedusteltu muun muassa yrityksen kasvuun, kansainvälistymiseen ja rahoitukseen liittyvistä tekijöistä.

Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2010, Bisnoden yritysrekisteriä sekä Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriä, joista otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti.

Vastaajajoukon muodostaa 6133 kohderyhmän vaatimukset täyttävää pk-yrityksen edustajaa. Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty internetkyselyä. Vastaajat kutsuttiin kyselyyn sähköpostitse tai puhelimitse kesä-heinäkuussa 2019. Seuraavalla sivulla on esitetty taustatietoja alueen vastaajista. Tutkimuksen on toteuttanut Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimus Oy:ssä tutkimusjohtaja Pasi Huovinen ja tutkimuspäällikkö Jyrki Kärpänoja, Suomen Yrittäjissä pääekonomisti Mika Kuismanen, ekonomisti Petri Malinen ja ekonomisti Sampo Seppänen, Finnvera Oyj:ssä viestintäjohtaja Tarja Svartström sekä työ- ja elinkeinoministeriössä kehittämispäällikkö Katri Lehtonen.

- 1) Raportin alueelliset viittaukset tarkoittavat pääsääntöisesti Suomen Yrittäjien mukaista aluejakoja. Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla maakuntajaosta on poikettu (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja muu Uusimaa).
- 2) Lisäksi tutkimusaineistosta tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle. Lisäksi uusina alueina vuonna 2011 mukaan tulivat Espoo ja Vantaa.
- 3) Pohjanmaan raportissa luvut ovat vuoden 2006 syksyyn asti Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan rannikon yhteisiä lukuja.
- 4) Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite saldoluku. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta. Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana paranee 39,4 %, huononee 8,6 % saldoluku = + 30,8 % ~31 % HUOM. kaikissa laskelmissa käytetään tarkkoja, pyöristämättömiä lukuja, vaikka raportissa luvut esitetään kokonaisina ilman desimaaleja.

1.2 Aineisto

Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat haastatelluista Varsinais-Suomen alueen yrityksistä. Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaamaa. Painotettua otoskokoa käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

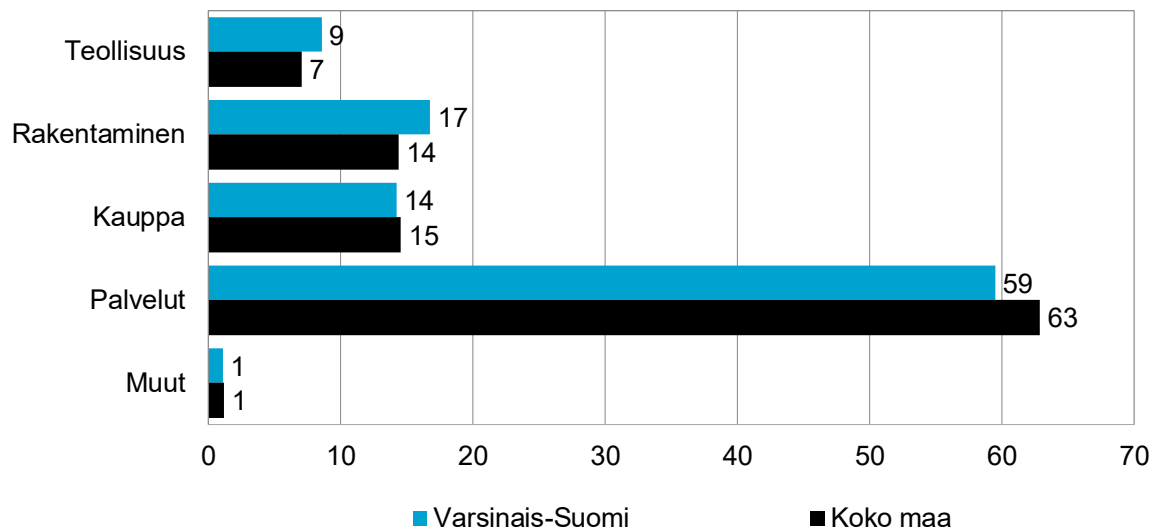
Taulukko 1. Taustatietoja alueelta haastatelluista yrityksistä

		n=	%
Alue	Varsinais-Suomi	470	100
Päätoimiala	Teollisuus	65	14
	Rakentaminen	25	5
	Kauppa	54	11
	Palvelut	326	69
Liikevaihto vuonna 2018	alle 0,2 miljoonaa euroa	240	52
	0,2-0,49 miljoonaa euroa	75	16
	0,5-0,99 miljoonaa euroa	50	11
	1,0-1,49 miljoonaa euroa	16	3
	1,5-1,99 miljoonaa euroa	18	4
	2,0-4,99 miljoonaa euroa	35	8
	5 miljoonaa euroa tai yli	30	6
Yrityksen kasvuhakuisuus	Voimakkaasti kasvuhakuiset	41	9
	Kasvuhakuiset	158	34
	Asemansa säilyttäjät	122	26
	Ei kasvutavoitteita	130	28
	Toimintansa lopettavat	16	3
Yrityksellä vientitoimintaa	Kyllä	113	25
	Ei	331	75
Yrityksen perustamisvuosi	Ennen 1990	90	19
	1990-1999	86	18
	2000-2009	117	25
	2010-	176	38

2. Yritysten osuudet toimialoilla

Suomessa oli 285 458 yritystä [1] vuonna 2017. Näistä yrityksistä noin 26 989 toimi Varsinais-Suomen alueella. Koko maassa palvelualan yrityksiä oli 63 %, kaupan 15 %, rakentamisen 14 % ja teollisuudenalan yrityksiä 7 %. Varsinais-Suomen alueella oli palvelualaan kuuluvia yrityksiä koko maata suhteellisesti hieman vähemmän ja rakentamisen sekä teollisuuden alojen yrityksiä hieman enemmän. Kaupan alan yrityksiä alueella oli lähes saman verran kuin koko maassa.

Kuva 1. Yritysten osuudet eri toimialoilla, %

Lähde: Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, pl. toimiala A. maa-, metsä- ja kalatalous.

3. Yritykset ja työllisyys

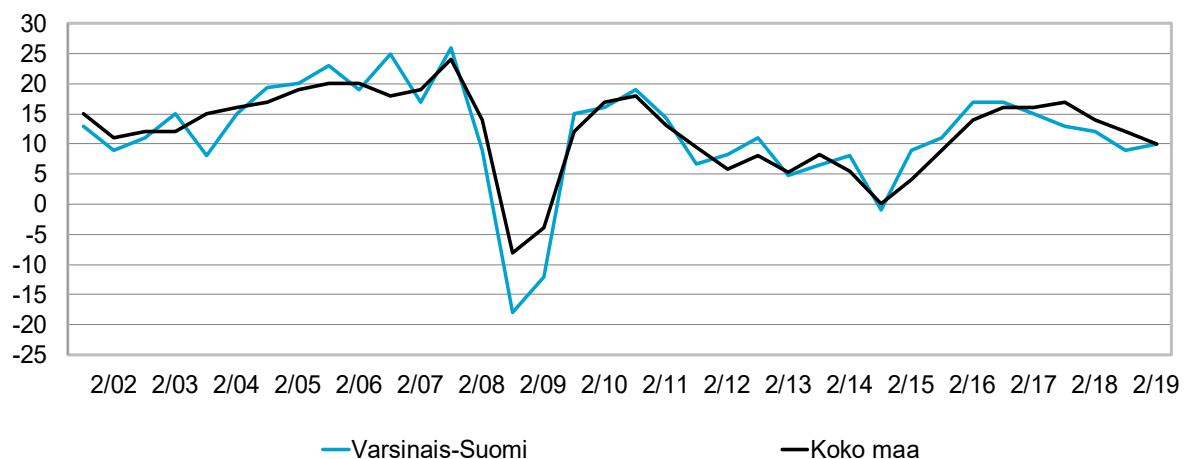
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen [2] mukaan koko maan työllisten määrä oli 2 673 000 henkeä vuoden 2019 kesäkuussa. Lukema on 1 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin vastaavana ajankohtana. Sekä palkansaajia että yrittäjiä oli jonkin verran enemmän kuin aiemmin. Koko maan työttömyysaste oli 6,2 % [2] kesäkuussa 2019, kun se edellisvuoden kesäkuussa oli 6,7 %. Varsinais-Suomen alueella työskenteli vuoden 2019 toisella vuosineljänneksellä yhteensä 228 000 henkilöä [3] työttömyysasteen ollessa 6,4 % [4]. Työttömyysaste on laskenut alueella 0,3 prosenttiyksikköä vuoden 2018 vastaavaan ajankohtaan verrattuna [4].

Taulukko 2. Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua, %

	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Varsinais-Suomi	17	76	7	10
Koko maa	18	73	9	10

Työllistämisosodotukset ovat koko maassa saldoluvin perusteella hieman heikommat kuin keväällä 2019. Syksyn pk-yritysbarometrin vastaajista vajaa viidesosa (18 %) arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja noin joka kymmenes (9 %) arvioi henkilökunnan määrän pienentyvän. Saldoluvioksi muodostuu +10 (keväällä +12). Varsinais-Suomen alueella saldoluku +10 on hivenen parempi kuin keväällä (+9).

Kuva 2. Henkilökunnan määrän muutosodotukset seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

2. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, kesäkuu, 3. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, liitetaulukko 31. Työlliset maakunnittain, kesäkuu 2019.
4. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, liitetaulukko 43. Työttömyysaste maakunnittain, kesäkuu 2019.

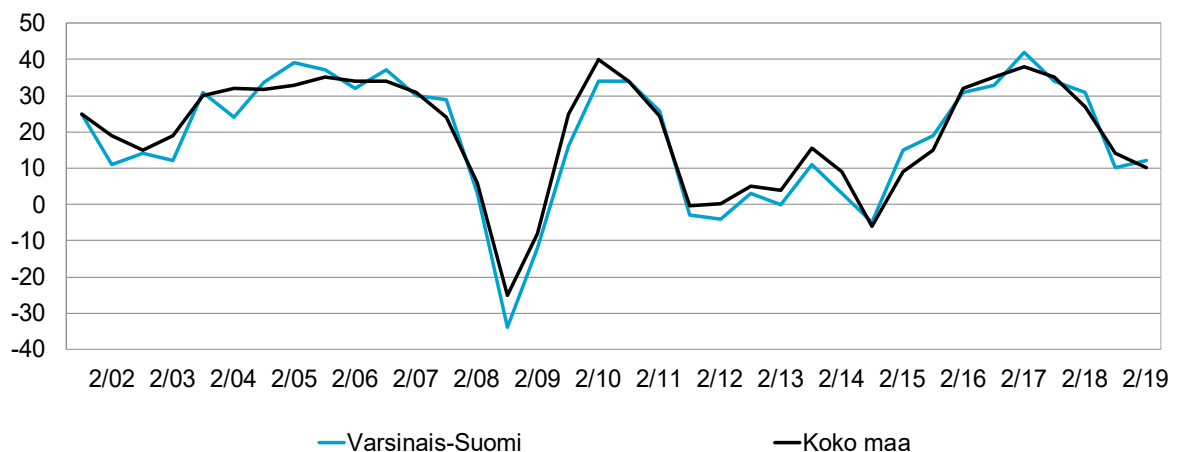
4. Pk-yrittäjien suhdannenäkymät

Pk-yrittäjien lähiajan suhdanneodotukset koko maassa jäivät kevään 2019 näkymiä heikommiksi. Lähiajan suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku on +10, kun se keväällä oli +14. Yli puolet (57 %) koko maan pk-yrittäjistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Koko maan pk-yrittäjistä 27 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 17 % huononevan. Varsinais-Suomen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +12 on hieman koko maan tasoa parempi. Alueella suhdannenäkymät ovat hieman paremmat kuin keväällä, jolloin saldoluku oli +10.

Taulukko 3. Pk-yrittäjien suhdannenäkymät oman yrityksen kannalta lähimmän vuoden aikana, %

	Paranee	Pysyy ennallaan	Huononee	Saldoluku
Varsinais-Suomi	25	62	13	12
Koko maa	27	57	17	10

Kuva 3. Yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana, saldoluku (%)

Taulukko 4. Pk-yritysten odotukset tutkimuksen eri osa-alueiden kehityksestä seuraavan vuoden kuluttua, %

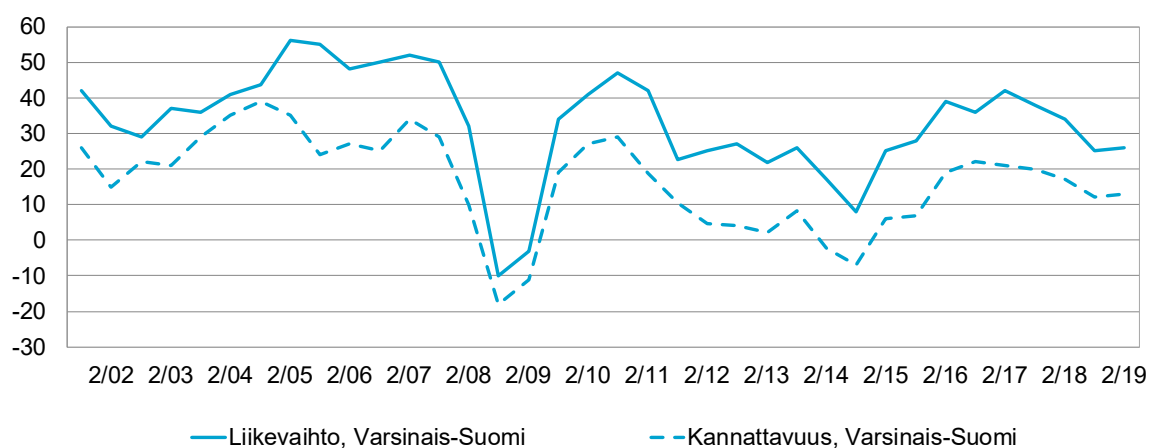
	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Liikevaihto				
Varsinais-Suomi	42	42	16	26
Koko maa	42	40	18	25
Investointien arvo				
Varsinais-Suomi	16	64	21	-5
Koko maa	19	58	23	-4
Panostukset kansainvälistymiseen				
Varsinais-Suomi	10	69	20	-10
Koko maa	12	66	22	-10
Viennin arvo				
Varsinais-Suomi	10	70	20	-9
Koko maa	12	68	20	-9
Tuonnin arvo				
Varsinais-Suomi	9	72	19	-10
Koko maa	9	71	20	-10
Palkkakustannukset henkilöä kohden				
Varsinais-Suomi	39	56	5	33
Koko maa	40	51	9	32
Materiaalien hinnat				
Varsinais-Suomi	50	46	4	46
Koko maa	45	50	5	40
Lopputuotteiden tai palveluiden hinnat				
Varsinais-Suomi	43	53	4	39
Koko maa	41	53	6	36
Kannattavuus				
Varsinais-Suomi	32	49	19	13
Koko maa	32	47	21	11
Vakavaraisuus				
Varsinais-Suomi	33	56	10	23
Koko maa	32	57	12	20
Innovaatiot, tuotannon tai tuotteiden kehitys				
Varsinais-Suomi	23	66	10	13
Koko maa	27	62	11	16
Tilausten määrä				
Varsinais-Suomi	37	49	14	22
Koko maa	36	47	17	20

Eri osatekijöiden suhdanteita arvioitaessa uskotaan koko maassa saldolukujen perusteella yleisimmin materiaalien hintojen nousuun (saldoluku +40) ja lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun (+36). Myös palkkakustannusten nousuun (+32) ja liikevaihdon kasvuun (+25) uskovia on selvästi enemmän kuin niiden laskuun uskovia. Odotukset investointien arvon kehityksestä ovat koko maassa heikot ja vastaavat kuin keväällä saldoluvun ollessa nyt -4 (keväällä -3).

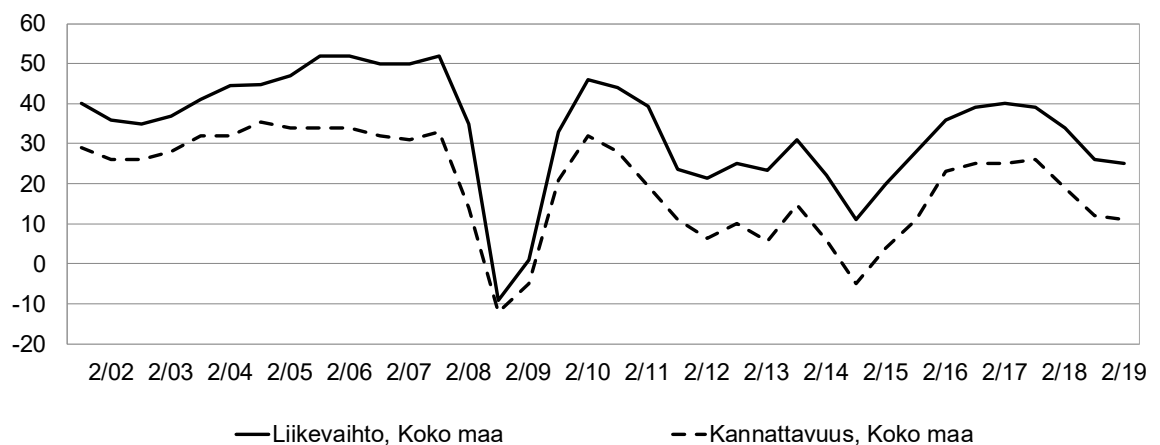
Varsinais-Suomen alueella uskotaan kevään tapaan vahvimmin materiaalien hintojen nousuun (+46). Seuraavaksi vahvimmat odotukset alueella kohdistuvat lopputuotteiden tai palvelujen hintojen (+39) sekä palkkakustannusten nousuun (+33). Alueella odotukset investointien arvon kehityksestä jäävät saldoluvun perusteella edelleen negatiivisiksi (saldoluku nyt -5, keväällä -4).

Kuvassa 4 on esitetty pk-yritysten liikevaihdon ja kannattavuuden suhdannenäkymien kehittyminen alueella ja kuvassa 5 koko maassa. Koko maan ja alueen pk-yritysten odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksestä ovat lähes samalla tasolla kuin keväällä 2019.

Kuva 4. Alueen suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

Kuva 5. Koko maan suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

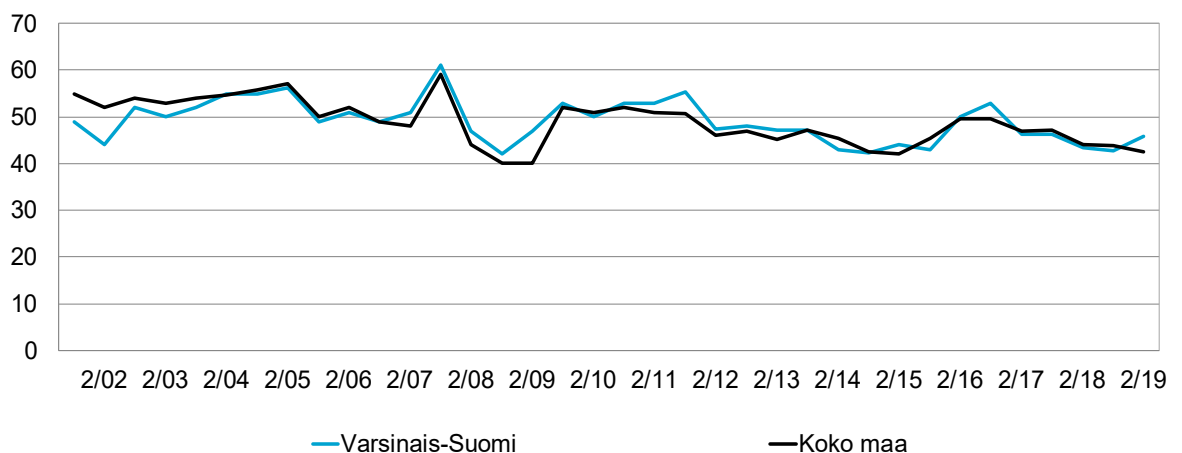
Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi kevään 2019 tapaan 4 % koko maan pk-yrityksistä. Varsinais-Suomen alueella on nyt eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (37 %), kun viime keväänä asemansa säilyttämään pyrkiviä oli niukka enemmistö. Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi 3 % vastaajista mikä on yhden prosenttiyksikön verran enemmän kuin kevään otoksessa. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on koko maassa ja alueella saman verran kuin keväällä.

Taulukko 5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintansa lopettavat
Varsinais-Suomi	9	37	27	24	3
Koko maa	9	34	29	25	4

Koko maassa on voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä yhteensä saman verran ja alueella hieman enemmän kuin keväällä 2019.

Kuva 6. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat säilyttäneet paikkansa koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yritysten eniten käytettyinä uusiutumiseen liittyvinä toimina. Näiden osuudet ovat myös lähes vastaavat kuin kevään otoksessa.

Taulukko 6. Pk-yritysten tekemät uusiutumistoimet viimeisten 12 kk:n aikana, % */

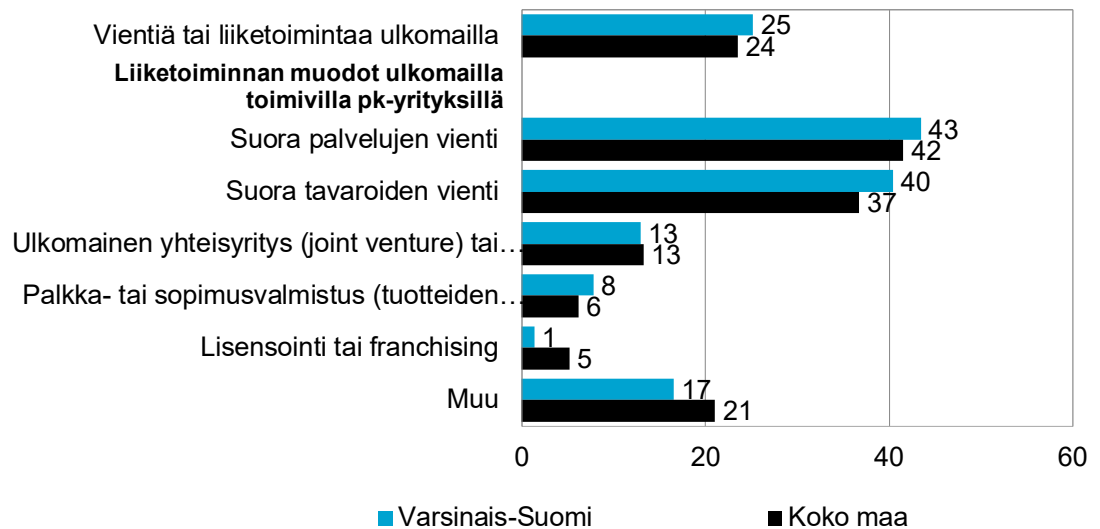
	Varsinais-Suomi	Koko maa
Investoinnit	70	71
Henkilöstön koulutus	58	56
Organisoinut työtä uudella tavalla	50	48
Uuden henkilöstön palkkaaminen	41	41
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	33	34
Uusien teknologioiden käyttöönotto	25	24
Laajentuminen uusille markkinoille	22	23
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	16	18
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	15	15

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

6. Pk-yritysten kansainvälistyminen

Tämän syksyn otoksessa noin joka neljännellä koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Koko maan pk-yrityksissä suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on näistä noin kahdella viidestä. Varsinais-Suomen alueella osuudet ovat näiltä osin lähes vastaavat kuin koko maassa.

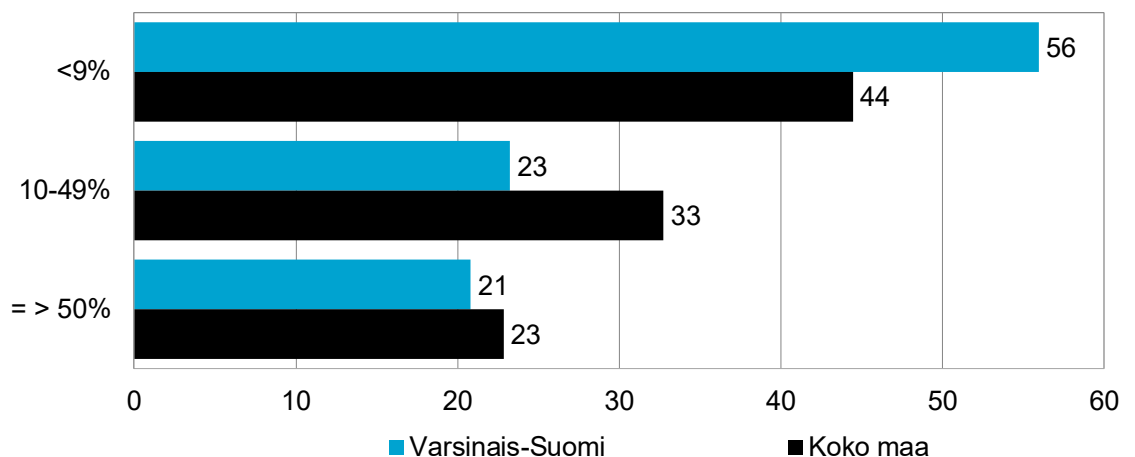
Kuva 7. Pk-yritysten toiminta ulkomailla, % yrityksistä, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

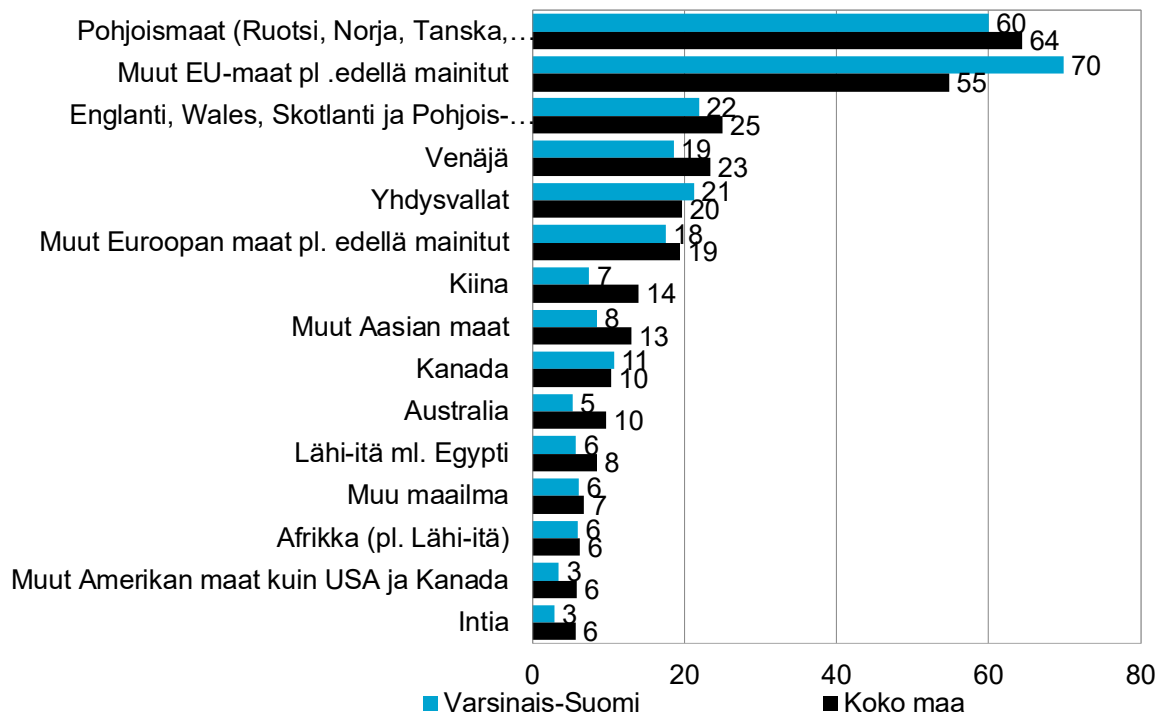
Vajaalla puolella koko maan suoraa vientitoimintaa harjoittavista pk-yrityksistä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta on alle 9 %. Varsinais-Suomen osalta osuus on suurempi.

Kuva 8. Viennin osuus suoraa vientitoimintaa harjoittavien yritysten kokonaisliikevaihdosta vuonna 2019, % yrityksistä

Pk-yritysten suurimmat markkina-alueet koko maassa ovat Pohjoismaat sekä muut EU-maat (pl. Pohjoismaat). Alueella muut EU-maat korostuvat enemmän suhteessa koko maan lukuihin.

Kuva 9. Yritysten markkina-alueet ulkomailla, % yrityksistä, joilla on toimintaa ulkomailla, */

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Pohjoismaat (Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti)

Englanti, Wales, Skotlanti, ja Pohjois-Irlanti (Yhdistynyt kuningaskunta)

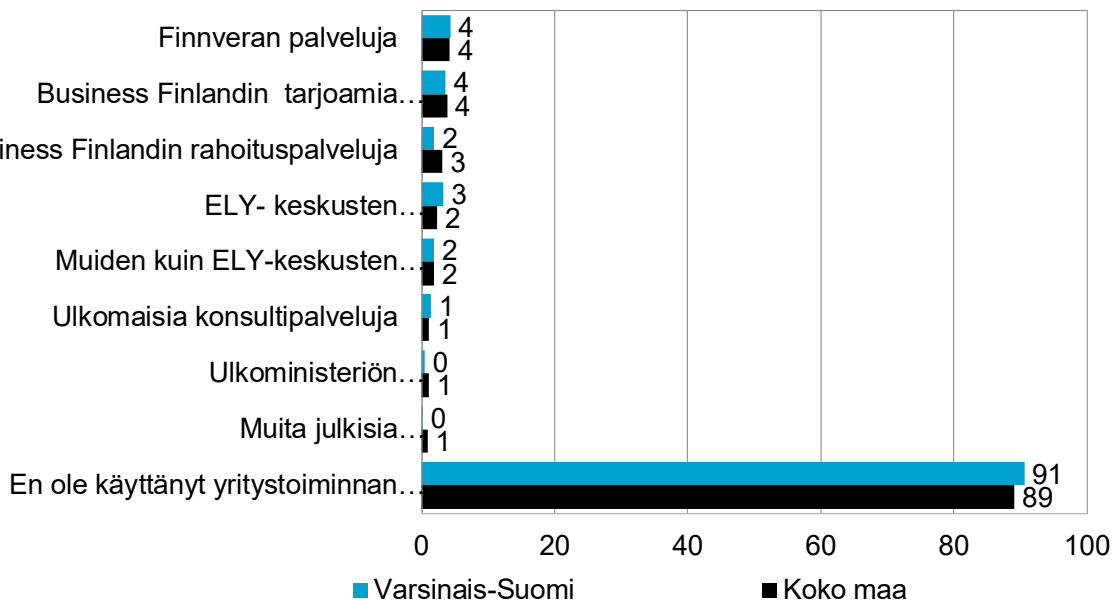
Koko maan pk-yrityksistä noin joka kuudennella (16%) ja Varsinais-Suomen alueella noin joka viidennellä (19%) on suoraa tuontitoimintaa.

Taulukko 7. Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Suoraa tuontitoimintaa	19	16

Valtaosa koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksistä ei ole käyttänyt yritystoiminnan kansainvälistymiseen liittyviä palveluita lähimmän vuoden aikana.

Kuva 10. Oletteko käyttäneet seuraavia kansainvälistymiseen liittyviä palveluita viimeisen vuoden aikana?, */

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Business Finlandin tarjoamia kansainvälistymispalveluja

ELY-keskusten kansainvälistymispalveluja

*Muiden kuin ELY-keskusten alueellisia kansainvälistymispalveluja
(mm. suomen Yrittäjät, Kauppakamarit Suomessa, seudulliset
kehitysyhtiöt)*

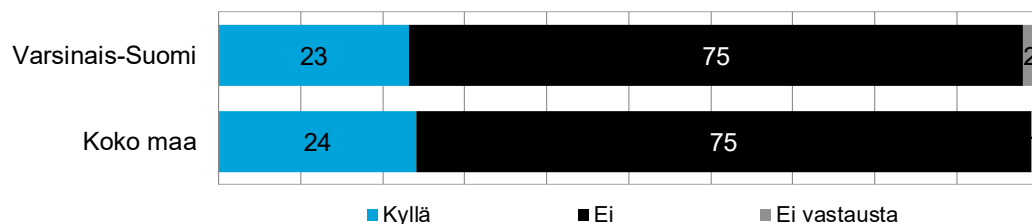
Ulkoministeriön suurlähetystöverkoston palveluja maailmalla

Muita julkisia kansainvälistymispalveluja

*En ole käyttänyt yritystoiminnan kansainvälistymiseen liittyviä
palveluja*

Noin joka neljäs koko maan ja alueen pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa.

Kuva 11. Onko yrityksenne kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaalaista työvoimaa tulevaisuudessa?, %

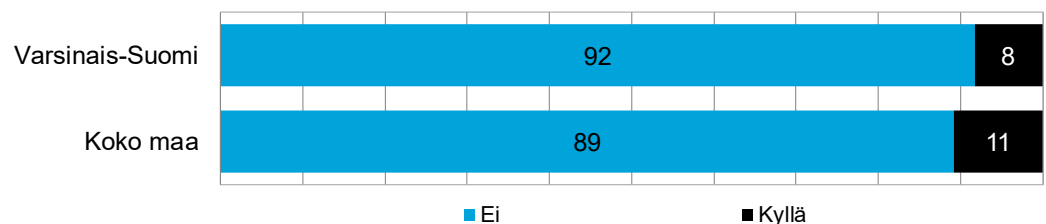
Pk-yrittäjät pitävät suomen kielen koulutuksia ja kulttuurivalmennuksia työyhteisölle, viranomais- ja neuvontapalveluiden saamista yhdeltä luukulta sekä rahoituksellista tukea kansainvälisten osaajien palkkaamiseen tarpeellisimpina palveluina auttamaan yritystä kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa.

Taulukko 8. Kolme tarpeellisinta palvelua, jotka auttaisivat yritystänne rekrytoimaan kansainvälisiä osaajia liiketoiminnan kasvun, uudistumisen ja kansainvälistymisen tueksi, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Suomen kielen koulutukset ja kulttuurivalmennukset työyhteisölle Suomessa	40	42
Viranomais- ja neuvontapalveluiden saaminen yhdeltä luukulta	45	42
Rahoituksellinen tuki kansainvälisten osaajien palkkaamiseen	40	39
Asettautumispalvelut, mm. asuminen, lasten päiväkotij- ja kouluasiat, puolison työllistymistä edistävät neuvontapalvelut	27	27
Rekrytointi- ja matching-palvelut Suomessa asuvalle osaajalle	22	24
Yrityksen näkökulmasta koottu tietopaketti kansainvälisestä rekrytoinnista	18	22
Kansainvälinen rekrytointipalvelu (henkilöstöpalveluyritys tai TE-toimisto)	23	21
Suomesta kertova markkinointimateriaali kansainvälisten osaajien houkuttelun tueksi	13	11

Valtaosalla pk-yrityksistä ei ole tarvetta kansainvälistymispalvelujen hyödyntämiselle lähimmän vuoden aikana.

Kuva 12. Onko yrityksellänne tarvetta hyödyntää kansainvälistymispalveluita seuraavan 12 kk aikana?, %

Liiketoimintakontaktit kohdemarkkinoilla sekä rahoitus tuote- tai palvelukehitykseen koetaan pk-yrityksissä tarpeellisimmiksi kansainvälistymispalveluiksi, joita halutaan hyödyntää lähimmän vuoden aikana. Alueella myös asiantunteva neuvonta koetaan tarpeelliseksi kansainvälistymispalveluksi.

Taulukko 9. Tarpeet, joissa halutaan hyödyntää kansainvälistymispalveluita seuraavan 12 kk aikana?, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Liiketoimintakontaktit kohdemarkkinoilla (verkotot)	56	56
Rahoitus tuote- tai palvelukehitykseen	48	56
Asiantunteva neuvonta (markkinatilanne, ymmärrys markkinoista, kansainvälistymisstrategian sparraus, markkinoille meno, tieto kv. innovaatorahoitusmahdollisuuksista jne.)	48	40
Markkinatieto kansainvälistymisen tueksi (markkinamahdollisuudet, toimintaympäristön muutokset, kehitystrendit)	37	36
Rahoitus osaamisen kehittämiseen	29	31
Saman alan kotimaisten toimijoiden yhteistyö kansainvälistymisessä (kasvu- ja innovaatio-ohjelmat)	20	30
Muu kansainvälistymiseen liittyvä rahoitus (esim. Finnveran vientiluotot ja -takuut)	29	29
Suurlähetystöjen tuki ja viranomaiskontaktit	18	19
Muu	2	3

7. Pk-yritysten kehittämisen tarpeet ja esteet

Koko maassa ja Varsinais-Suomen alueella pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Noin viidesosa vastaajista näkee kehittämistarpeita myös yhteistyössä/verkottumisessa, alihankinnoissa, rahoituksessa, taloudenpidossa ja laskentatoimessa sekä johtamisessa.

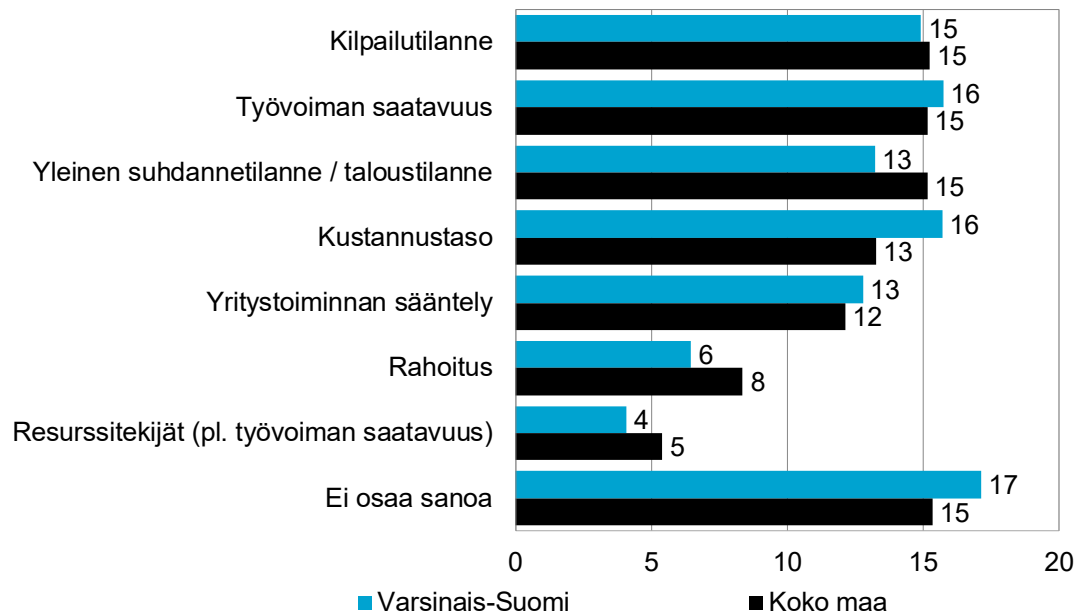
Taulukko 10. Pk-yritysten kehittämistarpeet tällä hetkellä, %, */

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Markkinointi ja myynti	49	49
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	35	35
Yhteistyö/verkottuminen tuotannollisessa toiminnassa, alihankinnat	20	20
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	20	20
Johtaminen	19	19
Tuotanto ja materiaalitoinnot, tietotekniikka, tuotekehitys, laatu	16	18
Yhteistyö/verkottuminen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- eli tki-toiminnassa (sekä yritysten kesken että yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kesken)	9	10
Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten ottaminen huomioon toiminnassa	9	9
Vienti ja kansainvälistyminen	7	7
Yrityksen hallitustyöskentely	5	6
Ei osaa sanoa	20	20

*/ Vastaajat ovat valinneet mielestään kolme tärkeintä kehittämistarvetta.

Koko maassa pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä nähdään tasaväkisesti kilpailutilanne, työvoiman saatavuus ja yleinen suhdanne/taloustilanne. Varsinais-Suomessa kustannustaso, työvoiman saatavuus ja kilpailutilanne ovat useimmin mainitut esteet kehittämiselle.

Kuva 13. Pk-yritysten pahimmat ulkopuoliset kehittämisen esteet, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

8. Pk-yritysten rahoitus

Koko maan pk-yrityksistä 13 %:lla ja Varsinais-Suomessa noin joka kymmenellä (9 %) vastanneista on ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tämä tilanne on koko maan osalta lähes vastaava kuin kevään 2019 otoksessa, mutta alueen yrityksillä on ollut vähemmän maksuvaikeuksia kuin keväällä.

Taulukko 11. Onko yrityksellänne ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	91	9
Koko maa	87	13

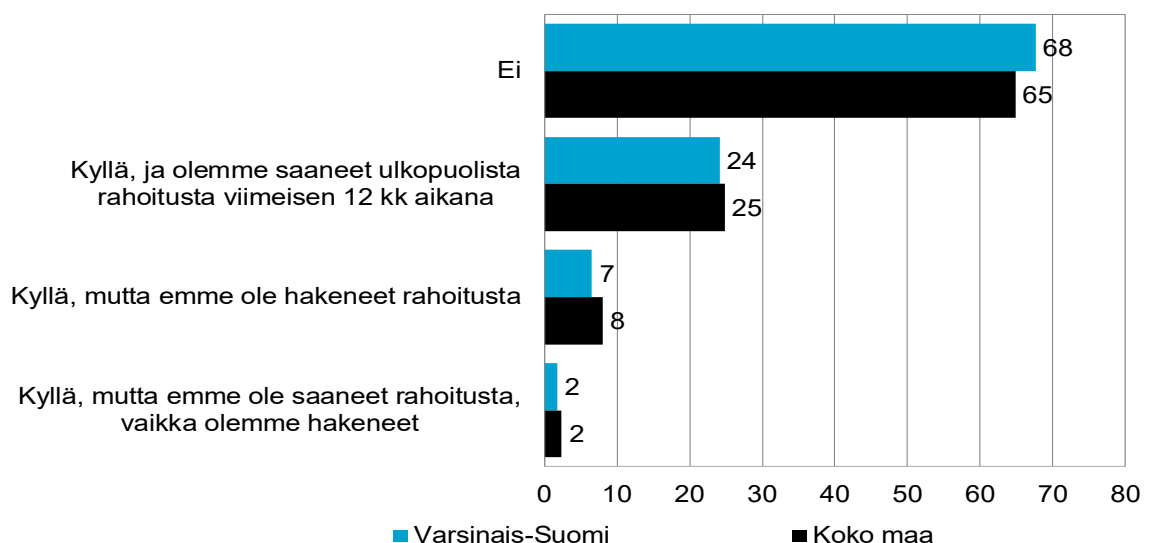
Koko maan vastanneista pk-yrityksistä alle puolella (42 %) on lainaa rahoituslaitoksilta. Alueella luku on lähes vastaava (39 %).

Taulukko 12. Onko yrityksellänne lainaa rahoituslaitoksilta, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	61	39
Koko maa	58	42

Koko maan ja alueen pk-yrityksistä noin kahdella kolmesta ei ole ollut tarvetta hankkia rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana. Joka neljäs sanoo tarvetta olleen ja nämä ovat myös hakeneet ja saaneet rahoitusta lähimmän vuoden aikana. Alle joka kymmenes vastaajista sanoo tarvetta olleen, mutta ei ole hakenut rahoitusta. Kaksi prosenttia koko maan ja alueen vastaajista sanoo olleen tarvetta rahoitukselle ja on myös hakenut rahoitusta, mutta ei ole sitä saanut.

Kuva 14. Onko yrityksellänne ollut viimeisten 12 kk:n aikana tarve hankkia rahoitusta, %

Pk-yrityksissä rahoitusta on otettu pääosin pankista.

Taulukko 13. Mistä olette ottaneet rahoitusta, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Pankista	76	70
Rahoitusyhtiöstä	24	27
Finnverasta	13	13
ELY-keskuksista	3	7
Business Finlandilta	3	6
Bisnesenkeliltä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)	2	4
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	2	4
Pikaluottoyrityksestä (eli vakuudettomia korkeakorkoisia yritysluottoja tarjoava ns. pikavippifirma)	2	4
Joukkorahoituksen kautta	0	1
Vakuutusyhtiöstä/työeläkevakuutusyhtiöstä	0	1
Velkakirjamarkkinoilta	0	0
Listautumismarkkinoilta (ml. pörssi ja vaihtoehtoiset markkinapaikat)	0	0
Pääomasijoituksia Tesistä	0	0
Muualta	5	6

Valtaosa, noin neljä viidestä koko maan ja alueen pk-yrityksestä ei aio hakea ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana.

Taulukko 14. Aiotteko ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kk:n aikana, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	83	17
Koko maa	79	21

Pk-yritykset aikovat hakea ulkopuolista rahoitusta yleisimmin pankista, rahoitusyhtiöstä ja Finnverasta.

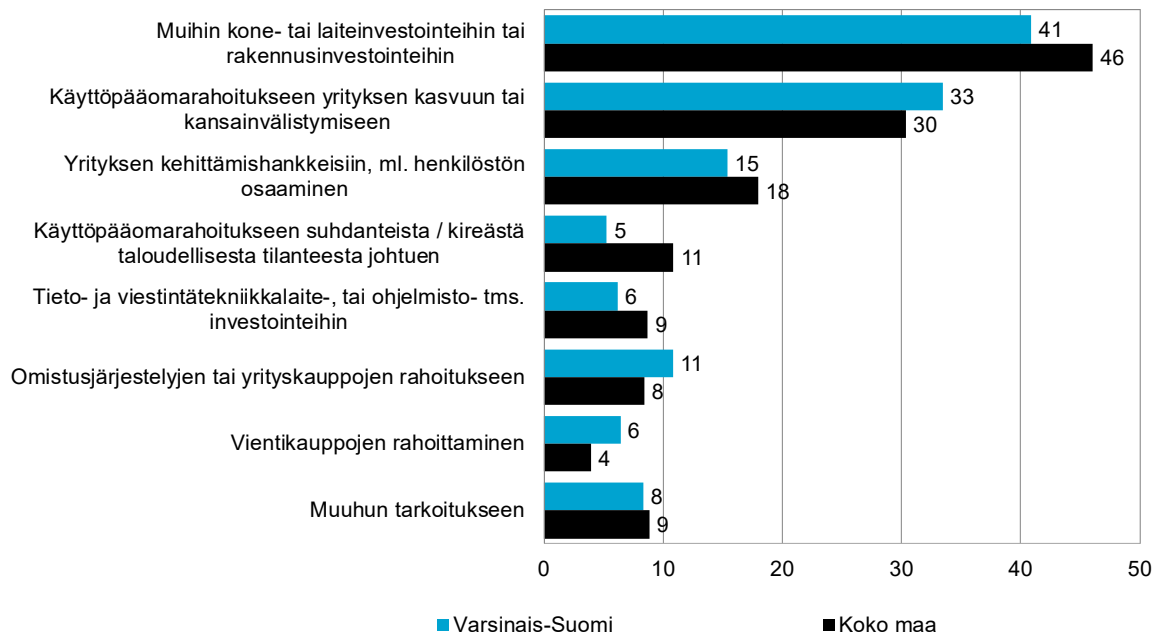
Taulukko 15. Mistä aiotte ottaa ulkopuolista rahoitusta, %, */

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Pankista	63	70
Rahoitusyhtiöstä	27	27
Finnverasta	25	20
Business Finlandilta	9	14
ELY-keskuksista	6	12
Bisnesenkeliltä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)	5	10
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	9	10
Vakuutusyhtiöstä/työeläkevakuutusyhtiöstä	0	3
Joukkorahoituksen kautta	0	3
Pikaluottoyrityksestä (eli vakuudettomia korkeakorkoisia yritysluottoja tarjoava ns. pikavippifirma)	3	2
Pääomasijoituksia Tesistä	0	2
Velkakirjamarkkinoilta	0	1
Listautumismarkkinoilta (ml. pörssi ja vaihtoehtoiset markkinapaikat)	0	0
Muualta	7	5

*/ Vastajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Koko maassa ja Varsinais-Suomen alueella ulkopuolista rahoitusta aiotaan käyttää yleisimmin muihin kone- ja laiteinvestointeihin tai rakennusinvestointeihin. Toiseksi yleisin käyttötarkoitus on käyttöpääomarahojen yrityksen kasvuun tai kansainvälistymiseen.

Kuva 15. Ulkoisen rahoituksen aiottu käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12kk:n aikana, */

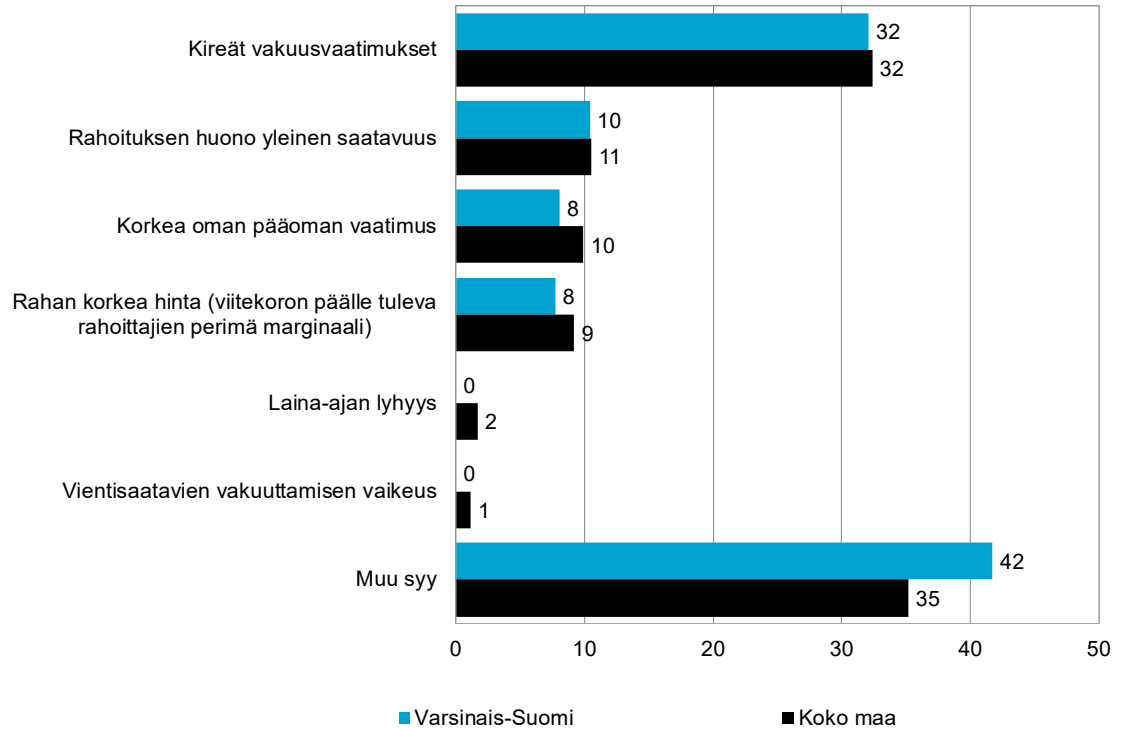

*/ Vastajaat ovat voineet valita kaksi mielestään tärkeintä vaihtoehtoa.

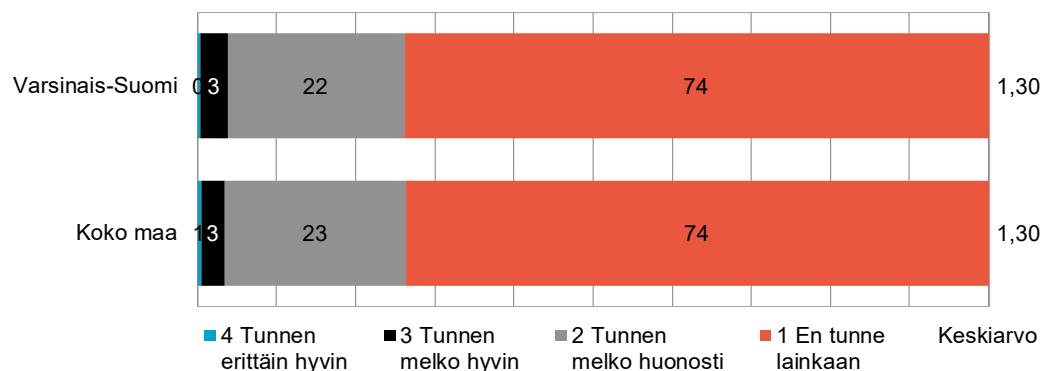
Kireät vakuusvaatimukset ovat muiden syiden ohella koko maassa ja alueella tärkeimmät syyt sille, että pk-yrityksissä ei ole haettu tai saatu rahoitusta.

Kuva 16. Tärkeimmät syyt sille, että ei ole hakenut tai saanut rahoitusta, %

EU:n tarjoamat laina-, takaus- tai sijoitustuotteet tunnetaan pk-yrityksissä huonosti.

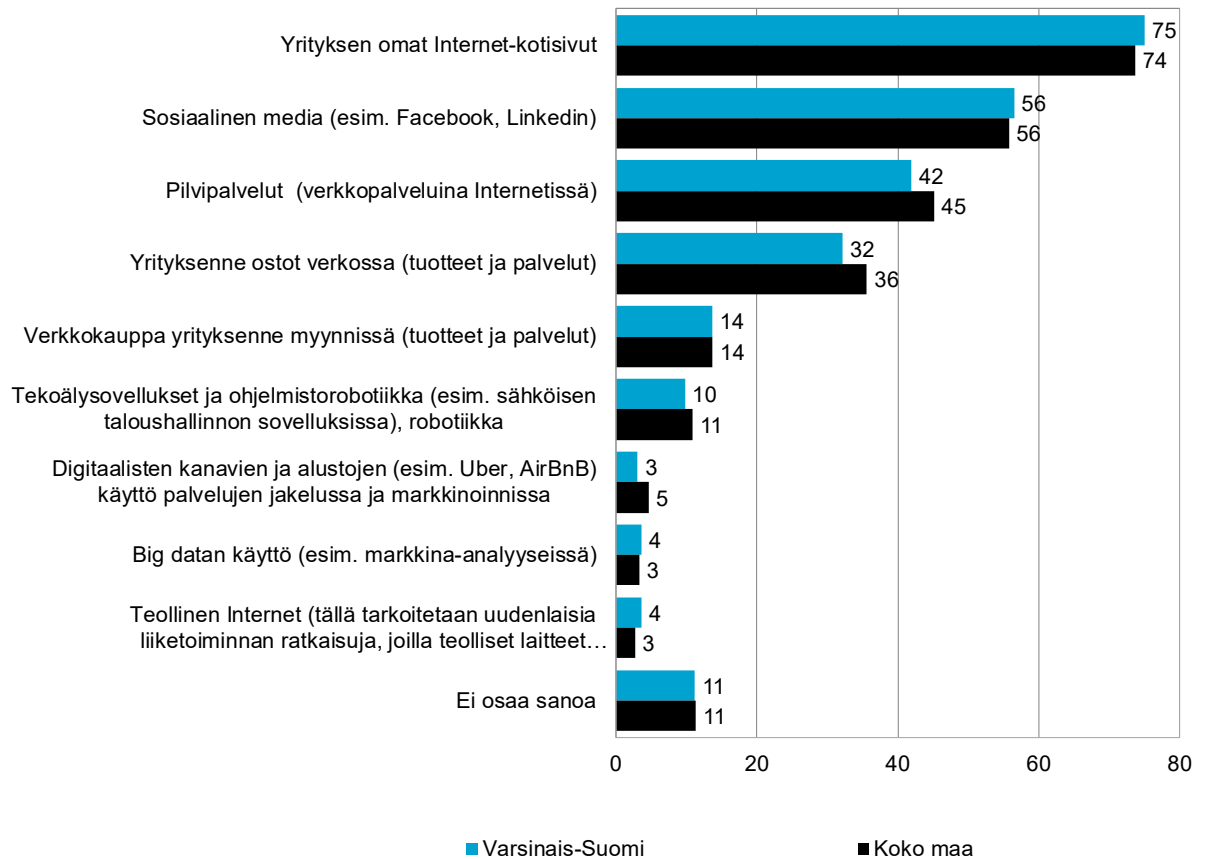
Kuva 17. Miten hyvin tunnette EU:n tarjoamat laina-, takaus- tai sijoitustuotteet?, %

9. Digitaalisuus liiketoiminnassa

Noin kolmella neljästä koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksestä on omat Internet-kotisivut. Seuraavaksi eniten pk-yritykset hyödyntävät tai käyttävät digitaalisista työkaluista/palveluista liiketoiminnassaan sosiaalista mediaa ja pilvipalveluja.

Kuva 18. Pk-yritysten liiketoiminnassaan hyödyntämät tai käyttämät digitaaliset työkalut ja palvelut, %, */

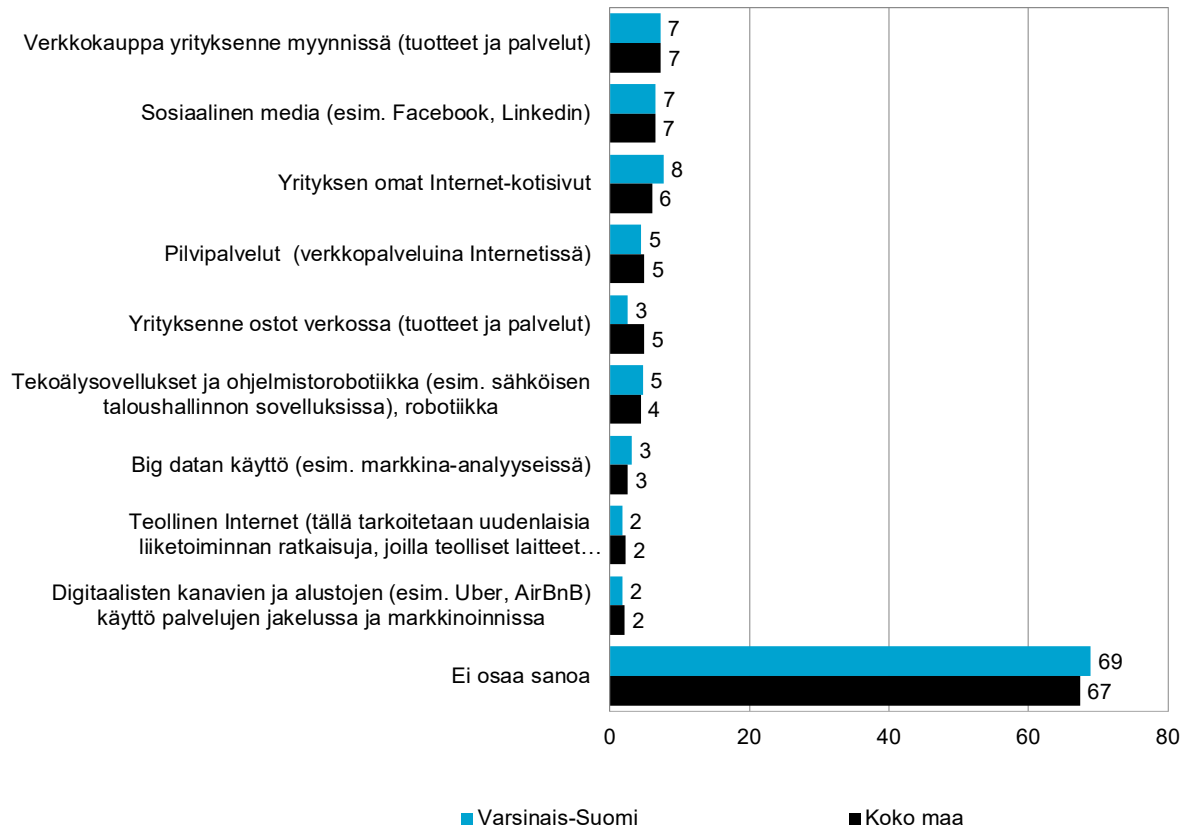

*/ Osittain näkyvä vastausvaihtoehto kokonaisuudessaan:

Teollinen Internet (tällä tarkoitetaan uudenlaisia liiketoiminnan ratkaisuja, joilla teolliset laitteet kommunikoivat automaattisesti keskenään)

Verkkokaupan käyttöönottoa suunnittelee koko maassa ja alueella 7 % vastanneista pk-yrityksistä. Melko suuri osa vastaajista ei ottanut kantaa kysymykseen.

Kuva 19. Digitaaliset työkalut ja palvelut, joita pk-yritykset aikovat ottaa käyttöön seuraavien 12 kk:n aikana, %, */

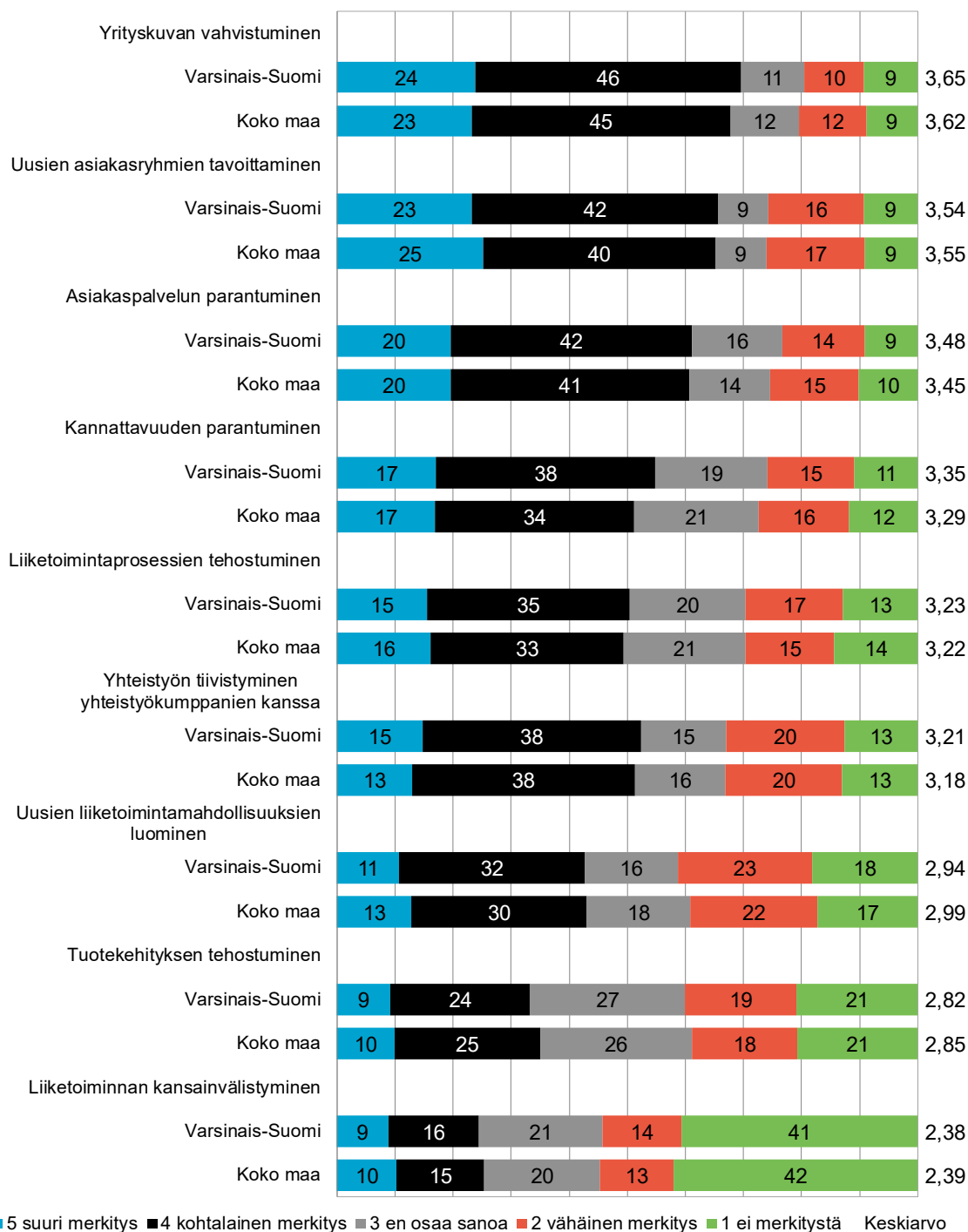

*/ Osittain näkyvä vastausvaihtoehto kokonaisuudessaan:

Teollinen Internet (tällä tarkoitetaan uudenlaisia liiketoiminnan ratkaisuja, joilla teolliset laitteet kommunikoivat automaattisesti keskenään)

Yrityskuvan vahvistuminen, uusien asiakasryhmien tavoittaminen ja asiakaspalvelun sekä kannattavuuden parantuminen sekä myös liiketoimintaprosessien tehostuminen ja yhteistyön tiivistyminen arvioidaan merkittävimiksi digitalisoitumisesta syntyviksi mahdollisuuksiksi pk-yritysten keskuudessa.

Kuva 20. Arvioikaa seuraavia liiketoiminnan digitalisoitumisesta syntyvien mahdollisuuksien merkitystä yrityksellenne, %

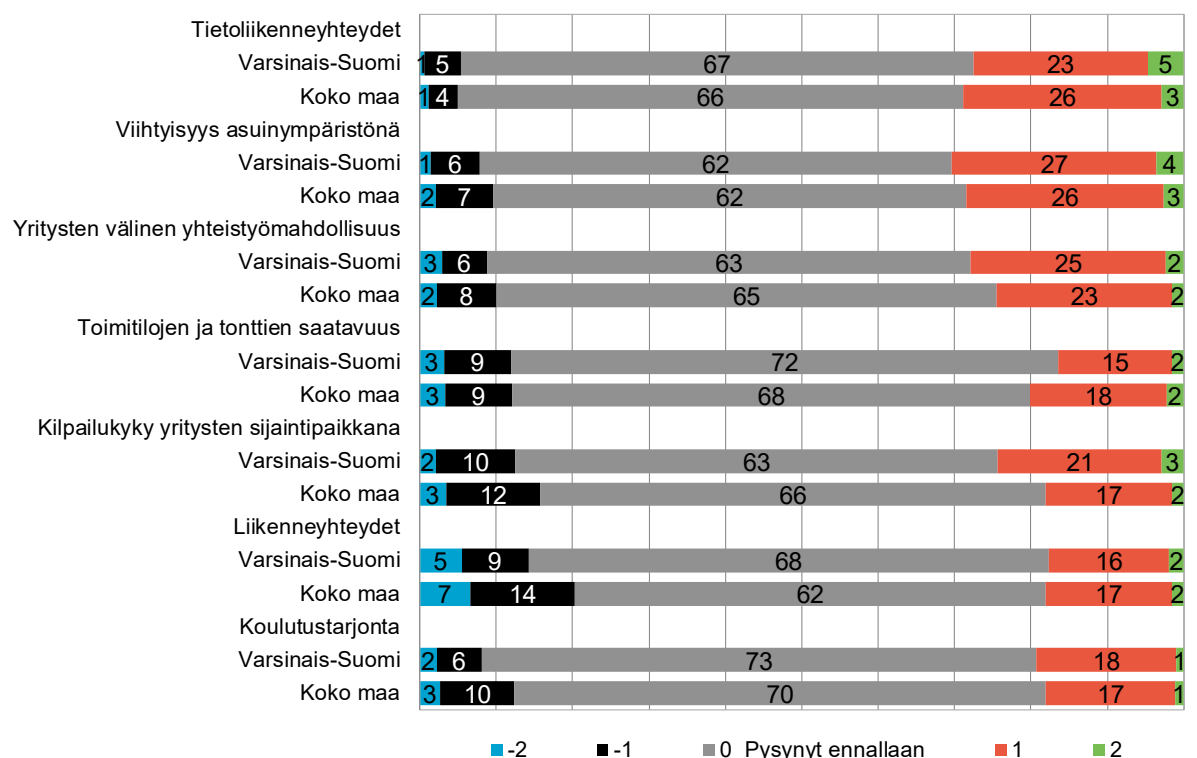
10. Pk-yritysten toimintaympäristö

Vastaajat arvioivat yritysten toimintaympäristöön vaikuttavien tekijöiden kehittymistä sijaintikunnassaan viimeisen kahden vuoden aikana 14 osatekijän suhteen. Koko maan ja alueen pk-rittäjät arvioivat kehityksen olleen myönteisintä tietoliikenneyhteyksissä, asuin ympäristön viihtyisyyden kehityksessä sekä yritysten välisissä yhteistyömahdollisuuksissa. Tyytymättömmimpiä koko maassa ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen ja liikenneyhteyksien sekä elinkeinopolitiikan kehitykseen. Nämä osatekijät saavat myös alueella hieman muita tekijöitä heikoimmat kehitysarviot.

Kuvat 21 ja 22. Arvio toimintaympäristöä kuvaavien osatekijöiden kehityksestä viimeisen kahden vuoden aikana yrityksen sijaintikunnassa, %, */

Arviointiasteikko on:

- 2 = Kehittynyt merkittävästi huonompaan suuntaan
- 1 = Kehittynyt jonkin verran huonompaan suuntaan
- 0 = Pysynyt ennallaan
- 1 = Kehittynyt jonkin verran parempaan suuntaan
- 2 = Kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan

Arviointiasteikko on:

-2 = Kehittynyt merkittävästi huonompaan suuntaan

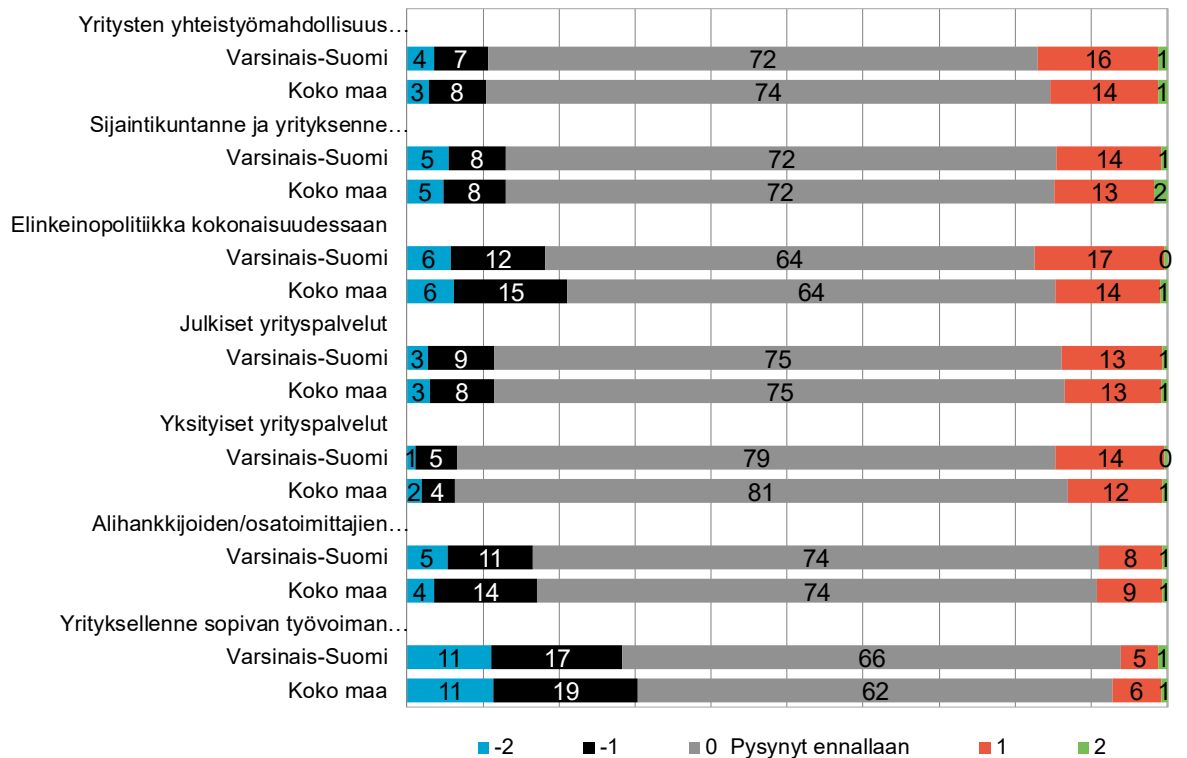
-1 = Kehittynyt jonkin verran huonompaan suuntaan

0 = Pysynyt ennallaan

1 = Kehittynyt jonkin verran parempaan suuntaan

2 = Kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan

*/

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Yritysten yhteistyömahdollisuus yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa

Sijaintikuntanne ja yrityksenne välinen yhteistyö

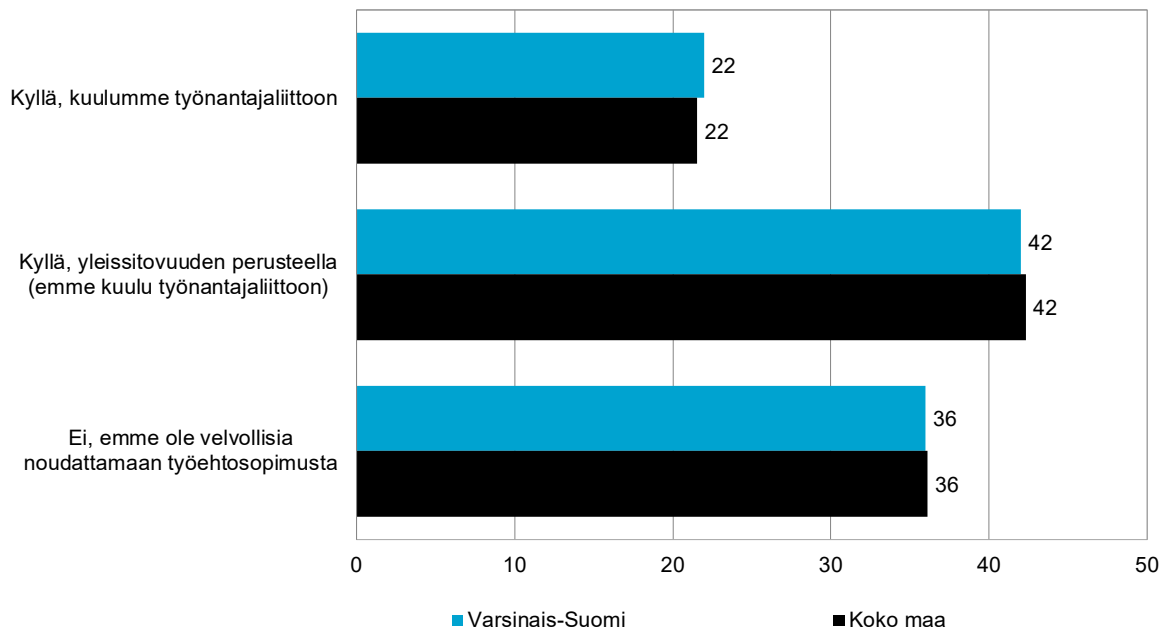
Alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuus

Yrityksellenne sopivan työvoiman saatavuus

11. Työehtosopimusjärjestelmä

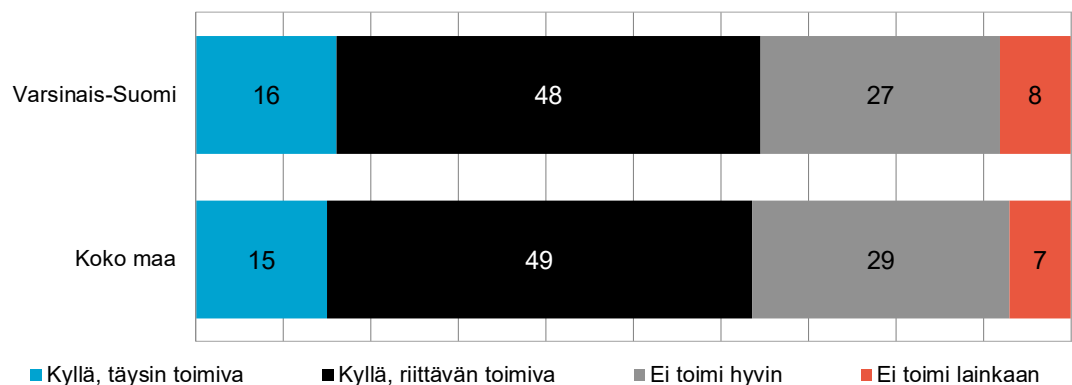
Kaksi viidestä koko maan ja Varsinais-Suomen alueelta vastanneista pk-yrityspäätäjistä sanoo yrityksensä olevan velvollinen noudattamaan työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella. Koko maassa ja alueella noin joka viides vastanneista kuuluu työnantajaliittoon. Koko maassa ja alueella reilu kolmasosa ei ole velvollisia noudattamaan työehtosopimusta.

Kuva 23. Onko yrityksenne velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, %

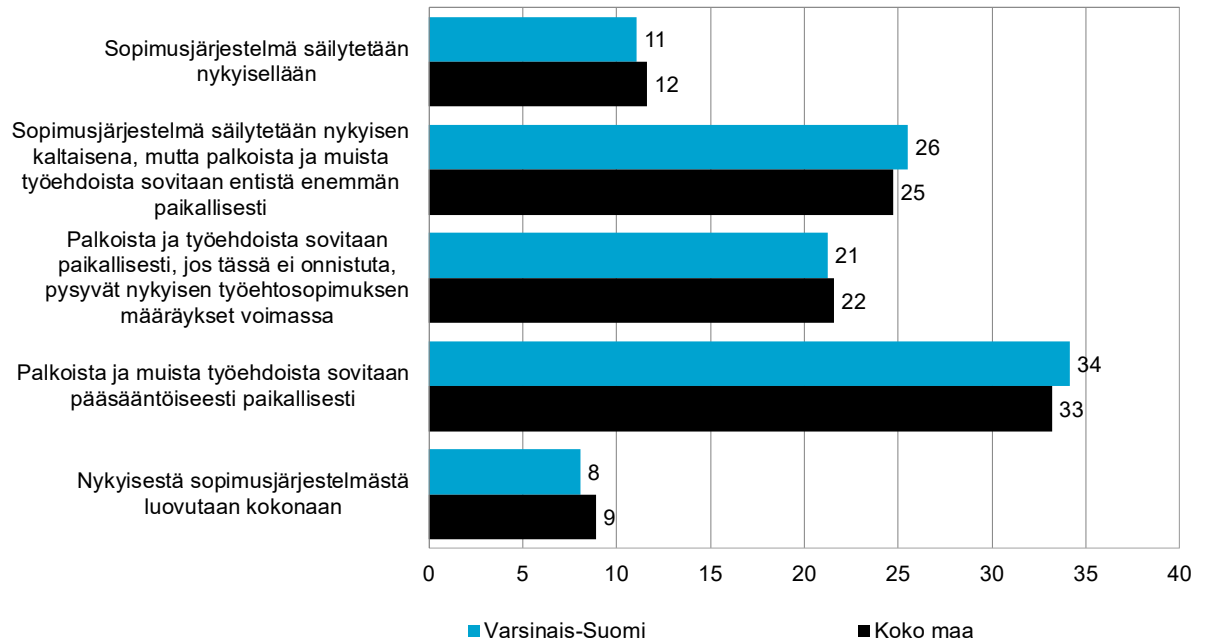
Kaksi kolmesta koko maan ja alueen pk-barometrikyselyyn vastanneista yrityspäätäjistä pitää nykyistä työehtosopimusjärjestelmää toimivana.

Kuva 24. Onko nykyinen sopimusjärjestelmä mielestänne toimiva? %

Vastaajia pyydettiin myös ottamaan kantaa työehtojen sopimusjärjestelmän kehittämiseen, vastausvaihtoehtoja oli viisi. Palkkojen ja työehtojen sopimista pääsääntöisesti paikallisesti kannattaa koko maan ja alueen vastaajista kolmasosa. Toiseksi suosituin vaihtoehto on sopimusjärjestelmän nykyisellään säilyttäminen siten, että palkoista ja työehdoista sovitaan kuitenkin entistä enemmän paikallisesti. Alueen vastaukset mukailevat koko maan tuloksia tässä kysymyksessä.

Kuva 25. Miten työehtojen sopimusjärjestelmää pitäisi mielestänne kehittää, %

Suomen Yrittäjien ja aluejärjestöjen yhteystiedot

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
toimisto@yrittajat.fi
puhelin 09 229 221
yrittajat.fi

Etelä-Karjalan Yrittäjät
Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
www.yrittajat.fi/etelakarjala
ekytoimisto@yrittajat.fi
puhelin 050 325 7518

Pohjois-Karjalan Yrittäjät
Länsikatu 15, 80110 Joensuu
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
merja.blomberg@yrittajat.fi
puhelin 050 367 5194

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
epy@yrittajat.fi
puhelin 06 420 5000

Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät
Isokatu 4, 90100 Oulu
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
ppy@yrittajat.fi
puhelin 010 322 1980

Etelä-Savon Yrittäjät
Maaherrankatu 14, 50100 Mikkeli
www.yrittajat.fi/etelasavo
esy@yrittajat.fi
puhelin 0500 651 312

Päijät-Hämeen Yrittäjät
Vesijärvenkatu 15, 5. krs, 15140 Lahti
www.yrittajat.fi/paijathame
toimisto@phyrittajat.fi
puhelin 050 566 0343

Helsingin Yrittäjät
Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
www.yrittajat.fi/helsinki
toimisto.helsinki@yrittajat.fi
puhelin 050 575 2353

Pääkaupunkiseudun Yrittäjät
Otakaari 5 A/A Grid/Espoon Yrittäjät, PL 13100, 00076 AALTO
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
psy@yrittajat.fi
puhelin 010 422 1400

Hämeen Yrittäjät
Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
www.yrittajat.fi/hame
hame@yrittajat.fi
puhelin 010 229 0390

Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät
Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
www.yrittajat.fi/rannikopohjanmaa
toimisto.rannikko-pohjanmaa@yrittajat.fi
puhelin 050 463 2370

Kainuun Yrittäjät
Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
www.yrittajat.fi/kainuu
kainuu@yrittajat.fi
puhelin 044 7287 101

Satakunnan Yrittäjät
Isolinnankatu 24, 28100 Pori
www.yrittajat.fi/satakunta
satakunta@yrittajat.fi
puhelin 050 312 9301

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
kpy@yrittajat.fi
puhelin 06 831 5292

Savon Yrittäjät
Kauppakatu 28 B, 3. krs, 70110 Kuopio
www.yrittajat.fi/savo
savo@yrittajat.fi
puhelin 044 368 0507

Keski-Suomen Yrittäjät
Lutakonaukio 7, 40100 Jyväskylä
www.yrittajat.fi/keskisuomi
ksy@yrittajat.fi
puhelin 010 425 9200

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
www.yrittajat.fi
toimisto@yrittajat.fi
puhelin 09 229 221

Kymen Yrittäjät ry
Käsityöläiskatu 4, 4. krs, 45100 Kouvolaa
www.yrittajat.fi/kymi
toimisto.kymi@yrittajat.fi
puhelin 044 012 4190

Uudenmaan Yrittäjät
Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
www.yrittajat.fi/uusimaa
uusimaa@yrittajat.fi
puhelin 010 231 3050

Lapin Yrittäjät
Aittatie 3, 96100 Rovaniemi
www.yrittajat.fi/lappi
toimisto.lappi@yrittajat.fi
puhelin 0400 898 200

Varsinais-Suomen Yrittäjät
Brahenskatu 20, 20100 Turku
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
vsy@yrittajat.fi
puhelin 02 275 7100

Finnvera Oyj:n ja toimipisteiden yhteystiedot

PÄÄKONTTORI FINNVERA OYJ

Vaihde: 029 460 11

Puhelinpalvelu: 029 460 2580

Sähköposti: etunimi.sukunimi@finnvera.fi

www.finnvera.fi

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15 rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Piippukatu 11, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. krs, 15100 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 2, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs, 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO

FINNVERA PLC

Representative Office in

St. Petersburg

Finland House

Ul. Bolshaya Konyushennaya 4-6-8

191186 St. Petersburg, Russia

PL 150, 53501 Lappeenranta

puh. +358 405 088 956

OSLON EDUSTUSTO

Thomas Heftyegate 1, 0244 Oslo, Norway

Jukka Suokas

puhelin +47 954 22 131, +358 40 501 9290

Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten yhteystiedot

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 0295 16001
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35, 6. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitäksällankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 027 500
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
www.ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
www.ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
www.ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Cygnæuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
www.ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Valtakatu 28, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
www.ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Yliopistonkatu 38 (Attila), 33101 Tampere
puhelin 0295 036 000
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Wolffintie 35 B, 5. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitäksällankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 3. krs., 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90130 Oulu
puhelin 0295 038 000
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
Joensuun toimipaikka
Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 500
Mikkelin toimipaikka
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
www.ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 HELSINKI
puhelin 0295 021 000
www.ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi
Porin toimipiste
Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 500
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Julkaisija: Suomen Yrittäjät | Mannerheimintie 76 A, PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221 | toimisto@yrittajat.fi | www.yrittajat.fi